



ZIMBABWE SCHOOL EXAMINATIONS COUNCIL
GRADE SEVEN EXAMINATION, SPECIMEN PAPER.

XICHANGANA
PAPER 1

710/1

SPECIMEN PAPER

Time :1 hour 30 minutes

Nkarhi: Awara yin'we na timinetsi makume nharhu (1 hour 30 minutes)

MILAWU EKA VATSARI

1. Hlaya milawu ya xikambelo u nga si tsala.
2. U nga pfuli phepha ra xikambelo u nga si nyikwa mpfumelelo.
3. Tirhisa penisela ya muhlovo wa **HB** ntsena ka hinkwaswo leswi u tsalaka ka phepha ro hlamulela swivutiso.
4. Kutlela xibokisana xin'we ntsena lexi xi yimelaka nhlamulo ku kota leswi swi kombisiweke ehenhla ka phepha ro hlamulela.
5. Loko u vona leswaku u onhile, tima swi hela hinkwaswo, u ta kutlela ka nhlamuselo ya kahle.
6. Loko u kutlela mabokisi mambirhi kumbe ku hindza u ta va u tsandzekile.
7. Loko u nga twisisangi milawu leyi, vutisa mudyondzisi a ku hlamusela u nga si ku tsala.
8. Hlamula swivutiso **hinkwaswo** ka phepha ro hlamulela.

Phepha leri ri na tipheji ta nkaye ti nga tsariwa na tinharhu ti nga tsariwangiki.

Copyright: Zimbabwe School Examinations Council, SPECIMEN PAPER.

©ZIMSEC SPECIMEN PAPER

[Phendla

HLAYA NDZIMA U TA HLAMULA SWIVUTISO

Nkanyi i murhi wa rixaka ra mihandzu ya le nhoveni. Loko murhi lowu wu kula wu veleka makanyi. Makanyi loko ma ri mambisi ma rihlaza kambe loko ma vupfile ma xitshopana.

Vana votala va tsakela ku b'uma makanyi ya ka ya ku phuphurhuphuphurhu loko va ri emakaya, exikolweni na le masin'wini. Swifuwo swotani hi timbuti, timbhongholo na tihomu swi tsakela ku dya makanyi. Makanyi ya dyiwa nakambe hi swiharhi swa nhova leswi katsaka tindlopfu, timhala na timhunti.

Vakulukumba na vona va tsakela handzu lowu, hikuva wu va nyika vukanyi lebyi pwaxiwaka ku suka ka makanyi yo vupfa. Vukanyi a byi kheseriwi ku nwiwa hi vana lavantsongo hikuva bya pyopya. Vana lavantsongo va kheseriwa ku dya dlokodla leri sukaka ka tinyungi ta makanyi loko ta ha tsakama.

Tinyungi ta makanyi a ti cheriwi ekule, ta omisiwa leswaku ti va tifula leti bandziwaka ti nyika timongo. Timongo ti na mitirho yo hambanahambana erixakeni ra Machangana na swona ku bandza timongo a wu ri ntirho wa vakhegulu na vamanana.

Timongo a ti kadziwa ti endla botere ra ku kandzela munkhuswa kumbe nyama yo oma. Van'wana ava chela timongo ka matshutshu kumbe ku ti dya ti ri tano. A ti kota ku xavisiwa munhu a ti kumela mali. Hi tlhelo rin'wana a ti kandziwa na nyama yo oma leyi swekiweke yi va yi ku nyuu, yi tlhela yi tsokombela ku ntsuu, loko u yi dya. Nyama leyi a yi vuriwa xikhuvetelwa. Nakambe vakhegulu a va kanyula timongo ti huma mafurha yo tola.

Vavanuna vakhale lava a va ri na vutshila byo vatlavatla, a va tirhisa murhi wa nkanyi ku vatla switulu, machuri, mikombe kumbe mindyelo leyi a yi tirhisiwa hi vakulukumba loko va karhi va phahla. Ku phahla a ku tlhela ku endleriwa ehansi ka murhi wa nkanyi, laha a ku vuriwa egandzelweni. Mahanti ya kanyi wona a ma tirhisiwa tanihi murhi wo tshungula ndzeni. Namuntlha murhi lowu a wa ha tekeriwi enhlokweni leswi endlaka leswaku wu nghena enghozini ya ku nyamalala.

SWIVUTISO

1. Murhi wa nkanyi i wa rixaka ra mihandzu ya le kwihi?
 - A. exikolweni
 - B. emakaya
 - C. enhoveni
 - D. emasin'wini
2. Mihandzu leyi velekiwaka hi murhi wa nkanyi yi vuriwa yini?
 - A. makanyi
 - B. dlokodla
 - C. xitshopana
 - D. rihlaza

3. Boxa swiharhi swimbirhi swa nhova leswi tsakelaka ku dya makanyi.
 - A. timbuti na timhala
 - B. tindlopfu na timhuti
 - C. timbhongholo na timhala
 - D. tihomu na tindlopfu

4. I va mani lava kumaka vukanyi ku suka ka handzu lowu?
 - A. vakhegulu
 - B. vakulukumba
 - C. vamanana
 - D. vanana

5. Tinyungi ta makanyi leti omisiweke i ____
 - A. timongo
 - B. vukanyi
 - C. dlokodla
 - D. tifula

6. Xini xi vuriwaka xikhuvulelwa?
 - A. nyama yo oma leyi kandziwaka na timongo
 - B. munkhuswa wu kandzeriwaka hi botere
 - C. tifula ti bandziwaka
 - D. matshutshu ya nga cheriwa timongo

7. Hi rihi riencisi leri ri hi byelaka hi swa ku nyuka ka nyama endzimeni?
 - A. vatlavatla!
 - B. ntsuu!
 - C. nyuu!
 - D. phuphurhuphuphurhu!

8. Boxa rito endzimeni leri kombaka leswaku murhi wa nkanyi wa kota ku ta pfumaleka.
 - A. pwaxiwa
 - B. nyamalala
 - C. kandziwa
 - D. bandziwa

9. Hi mhaka ya yini vana lavatsongo va nga pfumeleriwi ku n'wa vukanyi?
 - A. bya tsokombela
 - B. bya kanyuriwa
 - C. bya pyopya
 - D. bya tshungula

Vanhu va tshama madorobeni na le makaya. Vanhu votala va tshamaka makaya va hanya hi ku rima. Ku rima ku tisa humelelo. Munhu wa kuma xa le mandleni loko a rima mpfula yina kahle. Nkarhi wo rima xihekiheki masin'wini, ku hava a tshamaka hi mavoko. Vanhu va rima hi tihomu, ka hlahlwiwa no lungisela masimu na timbewu. Loko tilo ri ku gidigidi, vanhu ve tswotswotso, masin'wini ka ku rimiwa.

Xifake na mavele ma gangala va rimela vuswa, kambe loko va tshovela ngopfu va kota ku swi xavisa. Kahlekahle van'wani va kota ku endla tindzima ta mavele ta ku ta xavisa ku endlela ku hlayisa vana mitini hi mali ya kona. Swin'wani swirin'wa swokota matimba ma rimeliwa ku dyiwa nkarhi wa nhlovo.

Mali yo rima ya tirha swotala mitini, ya lava va nga na nhloko. Van'wani va xava swifuyo hi mali ya kona. Masiku lawa timovha na tigariki va xava hi mali yo rima. Vana va le ku dyondzisiweni hi mali ya mavele na xifake. Van'wani va tshovela hi ku endla madava ku swi va olovesela ntirho. Ku rima ku dya swa nyuku hakunene, kambe ka nyika.

SWIVUTISO

15. Ku suka endzimeni leyi vanhu vatshamaka makaya va hanya hi yini?

- A. hi timbewu
- B. hi tilo
- C. hi ku rima
- D. hi ku xavisa

16. Vanhu va rima hi yini? Hi ____

- A. tihomu
- B. madava
- C. mavele
- D. tigariki

17. Xi nge gidigidi i ____

- A. timovha
- B. tilo
- C. masimu
- D. mavoko

18. Hi xihi xi rimeliwaka ku dyiwa nkarhi wo tshovela eka ndzima?

- A. xifake
- B. mavele
- C. matimba
- D. gangala

19. Swirin'wa swi nga vuriwa endzimeni swi ngani?

- A. swimbirhi
- B. swinharhu
- C. mune
- D. ntlhanu

- 20.** Rito ri vulaka ku va vanhu va dzumba masin'wini ka va tirha ni-----
- A. tswotswotswotwo
 - B. xihekiheki
 - C. kahlekahle
 - D. gidigidi
- 21.** Xi endlaka leswaku ntirho wu vevuka ku ____
- A. endla dava
 - B. hlahla simu
 - C. lunghisela timbewu
 - D. ku tshovela
- 22.** Mali yo rima yi xava yini masiku lawa ku suka endzimeni?
- A. mavele
 - B. xifake
 - C. timovha
 - D. swifuyo

TATISA HI RITO RA KAHLE

23. Kokwani va hlakula _____
- A. swifuyo
B. mandla
C. mali
D. mavele
24. Ku varimi lava va nga na nhloko swi vula _____
- A ku tirha ngopfu
B ku tirhisa mali kahle
C ku tshama kahle
D ku dzumba masin'wini
25. Manana va rimile _____ ra timanga
- A. purasi
B. dava
C. dulu
D. rhangava

26. Ku tshama hi mavoko swi komba ____

- A. ku hubuta
- B. ku tshamiseka
- C. ku va na vulolo
- D. ku kahlula

27. Mpfula yi nile yi tata ____

- A. minambu
- B. misinya
- C. ntshava
- D. pato

HLAYA NDZIMA U TA HLAMULA SWIVUTISO SWI LANDZELAKA

Vuton'wini vanhu va ti hanyisa hi ku endla swo hambanahambana swo fana na ku rima, vutshevi, ku dyondza na swin'wana. Phangalani i wansati a nga na nyiko yo bindzuluka. I munhu a nga tswariwa a hi wolala kambe sweswi u na mirhi hikuva u dya a raha. Hambileswi a nga n'wamabindzu u na tintswalo, rirhandzu na vumunhu.

Hi lembe ra 2011 nuna wa Phangalani, Mapavaya u hundzile amisaveni. Laha hi kona ku nga sungula ku tikomba nyiko ya Phangalani ya ku bindzuluka. Wansati a a tirha onge i donki. U xavisile homu ya yena a xava bero ra tipahla a sungula ku xavisa. A xavisa titanghu, marokwe na tiburukwa, a karhi a hlayisa mali.

Hi lembe ra 2012 Phangalani u xavile xitendi xo aka xitolo ka Thembantamu. Ku heleni ka lembe ra 2013 a hetile ku xava samendhe, mazenge na mapulanga. Leswi swi endlile eku ku heleni ka lembe ra 2017 xitolo xi sungula ku tirha.

Xitolo lexi xi xavisa swilo swo kota swa ku dya, swo akisa, tibasikiri, swiambalo na mihandzu yo fana na malamula, tinyi na tikijawa. Ku hlaya i ku xurha. Wansati loyi u na vatirhi vanyingi vaxisati ni vaxinuna. Kutani nkarhi wa ntirho i phesaphesa, va karhi va tirha. Exitolweni xa yena ku tshama ku yo ntlwii, hi vanhu lero ka pfumaleka na vuphelo bya marha, va ka va xava.

Hi khisimusi ya lembe ra 2019, Phangalani u rhambile vanhu eku va ta n'wi pfuna ku hlaya mali hikuva a nga yi heti a ri yexe. Leswi swi vangile eku vamakhelwani va Phangalani va ehleketa leswaku u na murhu kambe va nga tivi eku Phangalani a nga tshami hi mavoko.

Namuntlha Phangalani u tshamisekile. U xavile yindlu dorobeni ra Chiredzi na movha. Manana wa yena se u tshamisekile. Mukhegulu loyi u dzumba a hi yo khigee, xikhafu wa dya a raha. Ku hava a nga na ndhuma yo hindza ya Phangalani eka swa mabindzu. Himpela wansati loyi i nhenha ya xisati.

28. Phangalani u na nyiko ya yini?
- A. ku rima
 - B. ku kota bindzu
 - C. ku dyondzisa
 - D. ku njhova
29. Xana vito ra nuna wa Phangalani i mani?
- A. Xakamavoko
 - B. Dumezulu
 - C. Muzamaru
 - D. Mapavaya
30. Hi xihi xilo xin'we xi nga xavisiwa xitolweni xa Phangalani?
- A. tibasikirii
 - B. movha
 - C. mbuti
 - D. bero
31. Wansati loyi u xavile ndhawu yo aka xikolo lembe rihi?
- A. 2011
 - B. 2013
 - C. 2012
 - D. 2018
32. Phangalani u na vana vangani?
- A. ntlhanu
 - B. mune
 - C. vanharhu
 - D. vambirhi
33. Ka ndzima leyi, hi rihi ritofularha ra tihanyi?
- A. mali
 - B. tintswalo
 - C. nyiko
 - D. bindzu
34. Hi wahi marito ya nga le ndzimeni ya kombaka eku Phangalani wa kota bindzu ku hindza vavanuna?
- A. u na mirhi
 - B. u akisile yindlu
 - C. a nga tshami mavoko
 - D. a hi nhenha ya xisati

35. Phangalani u sungurile hi ku xavisa yini eku a ta sungula bindzu ra yena?

- A. homu
- B. swiambalo
- C. marhole
- D. mbuti

HETISA HI RITO RA KAHLE

36. Mundlwana Phangalani ____

- A. u ta xava yindlu
- B. u yo xava yindlu
- C. u xavile yindlu
- D. wu xava yindlu

37. Phangalani u feriwe hi nuna, a sala a ri ____

- A. khomba
- B. mukwegulu
- C. noni
- D. nhwanyana

38. N'wana wa homu wu vuriwa ____

- A. mbyanyana
- B. rhole
- C. damani
- D. zinyani

39. Tinyii, tikompfa na malamula i ____

- A. mihandzu
- B. swifuyo
- C. swiharhi
- D. swiambalo

40. Phangalani a xavisa

- A. mabero, tibasikiri, samendhe na xinkwa
- B. mabero, tibasikiri, samendhe; xinkwa
- C. mabero, tibasikiri, samendhe, na xinkwa
- D. mabero, tibasikiri samendhe na xinkwa.

BLANK PAGE

BLANK PAGE

BLANK PAGE